

Inleiding

In de eerste dagen van 2005 zat ik op hete kolen. Op 26 december 2004 had een vloedgolf de bewoonde kusten van een groot aantal Aziatische en Afrikaanse landen overspoeld. Beelden van deze ramp en de gevolgen ervan verspreidden zich snel. Overal ter wereld kwamen mensen in actie om hulp aan getroffen en te bieden. Ik twijfelde. Wat kon ik doen? Was de onrust die ik voelde oprecht medeleven of vooral het gevolg van overvloedige media-aandacht? Er waren toch ook andere problemen, zoals de situatie in Darfur, die dringend om aandacht vroegen, maar dat al lange tijd niet kregen? Uiteindelijk hakte ik de knoop door en besloot iets te gaan organiseren met als doel het droevige en grootschalige te verzachten met het lichte en kleinschalige. Het werd 'AikiDoen,' een benefiet aikidōstage waarbij drie leraren les gaven aan meer dan 130 aikidōka uit alle hoeken van het land. Dat dit evenement een succes werd, heeft verschillende redenen. Het Goede Doel werd al genoemd. Er stonden, belangeloos, drie bijzondere leraren. Vele welwillende handen maakten van de organisatie ook licht werk. Terugkijkend denk ik dat er nóg een belangrijke reden genoemd kan worden, eentje die wat mij betreft goed de staat van de Nederlandse verhoudingen weergeeft: Mensen zijn in staat om over drempels heen te stappen, die de verwezenlijking van 'AikiDoen' een paar jaar eerder ongetwijfeld bemoeilijkt zouden hebben.

Als historicus in opleiding begon ik me halverwege de jaren 1990 te interesseren voor de ontstaansgeschiedenis van de onderlinge verhoudingen tussen aikidōleraren en -organisaties in Nederland. Niemand had zich tot op dat moment, zo'n 30 jaar nadat aikidō in Nederland werd geïntrodu-

ceerd, geroepen gevoelen die eerste 30 jaar eens systematisch en onbevooroordeeld te onderzoeken of te beschrijven. Hoe was het aikidō in Nederland terechtgekomen? Wie waren de sfermakers? Die interesse leidde tot een enorme stapel aantekeningen, een bescheiden correspondentie en twee korte artikelen in het magazine *Budo no kokoro*. Ik wil hier, op basis van dat materiaal, een beeld te schetsen van de beginjaren van het aikidō in Nederland. We gaan via het bijzondere leven van Morihei Ueshiba, zijn familie en leerlingen naar een beschrijving van hoe het aikidō in Nederland terecht kwam en georganiseerd raakte. Ik hoop hiermee duidelijk te maken dat het Nederlandse aikidō, voor zover we daarvan kunnen spreken, een onstuimige ontwikkeling heeft doorgemaakt.

Iedere aikidōka die verder kijkt dan de rand van de eigen tatami, merkt al snel de verschillende benaderingen van het aikidō op. Hoewel de krijgskunst ons oefent in harmonie en verbinding, zorgt haar organisatie voor veel onenigheid. In de eerste decennia na de introductie van het aikidō in Nederland is veel energie gestoken in onenigheid en strijd tussen personen en organisaties. Sommigen, die óp de mat de passie preken, blijken buiten de dōjō sluwe vossen die na vele jaren trainen slechts hun haren zijn verloren. Hoewel ik bij deze beschrijving de jaren na 1993 buiten beschouwing laat, denk ik dat we gerust kunnen stellen dat deze onstuimige ontwikkeling in de kindertijd een positieve uitwerking heeft gehad: Het Nederlandse aikidō laat nog wat littekens zien van oude wonden, maar heeft een boeiend en levendig karakter gekregen. Inmiddels bloeien diverse initiatieven en zoeken mensen contact. Met verschillende leraren buiten Nederland, maar ook in toenemende mate met elkaar. Als u, beginner of gevorderd, na het lezen van dit essay, kunt glimlachen om wat de afgelopen jaren de organisatie van het Nederlandse aikidō brachten en met hernieuwd enthousiasme de mat betreedt, dan heeft deze tekst zijn doel behaald. Dit essay is dan ook geschreven voor allen die gegrepen zijn door aikidō als weg van persoonlijke ontwikkeling.

Voordat we ons onderdompelen in de geschiedenis en haar aardige anekdoten, wil ik nog een drietal opmerkingen maken. Allereerst wil ik

mij verontschuldigen naar degenen die zich in de periode 1963–1993 verdienstelijk hebben gemaakt voor het aikidō in Nederland, maar in dit essay niet bij naam worden genoemd. Het is geen kwestie van onwil: Onvoldoende ruimte en blinde vlekken in mijn aantekeningen zijn hier debet aan. Ook speelt een rol dat ik nu eindelijk wel eens een eerste versie van deze geschiedenis over het voetlicht wilde brengen. Niet om De Waarheid te presenteren, maar om mensen uit te nodigen hún verhaal te vertellen. De tweede opmerking betreft het begrijpelijk opschrijven van Japanse en Chinese namen en termen. Voor het Japans gebruik ik het Hepburn-systeem. Hierbij geven tekens boven de letters aanwijzingen voor de uitspraak van woorden, zelfs waar die ingeburgerd zijn geraakt in de Nederlandse taal—bijvoorbeeld: jūdō, aikidō, dōjō en Tōkyō. Voor het Chinees wordt het Pinyin-systeem gehanteerd. De derde opmerking is eigenlijk een dankbetuiging. Ik bedank Jan Gerrit Post die mij met zijn humor, zijn passie voor alles wat met vormgeving te maken heeft, en met zijn voorliefde voor merkwaardige krabbels boven letters terzijde heeft gestaan. En ik bedank de verschillende aikidōka van het eerste uur met wie ik van gedachten heb gewisseld over delen van deze tekst. Van hen wil ik in ieder geval Ad van Dun, Pierre Geraedts, Ruud van Ginkel, Piet Lagerwaard, Erik Louw en Carel Zappeij noemen. Zij waren het er, onafhankelijk van elkaar, over eens dat er de afgelopen jaren veel energie is gestoken in organisatie-perikelen die niet steeds een schoonheidsprijs verdienen. Stuk voor stuk benadrukten zij dat het uiteindelijk de persoonlijke training op de mat is, die de meeste aandacht verdient. Alle onjuistheden, onnauwkeurigheden en fouten die de lezer verder in de tekst tegenkomt, komen voort uit mijn eigen onoplettendheid.